

Det kongelige justis- og politidepartement
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Deres ref:
201103228-/TRH

Vår ref:
201113590-14

Dato:
29.08.2011

HØRING VEDRØRENDE REVISJON AV FRIGANGSREGLENE

Det vises til høringsbrev av 17.06.11 der det er blant annet er foreslått frigang fra dag en for domfelte som gjennomfører dommer under ett år. Forslaget er sendt ut til høring til alle enhetene i region sør. Innspillene fra Ringerike og Hassel fengsel er vedlagt. Øvrige enheter har vært positive til forslaget eller ikke kommet med merknader.

Fridag fra dag en.

Hassel fengsel har følgende kommentar:

"En tilfeldig telling hos oss pr. d.d. viser at det er to domfelte med til dels grove voldsforhold som kunne fått tilbudet om frigang fra dag en. Det er mulig at "fra dag en" bare er en frase, men en alvorlig problemstilling måtte vi allikevel forholdt oss til: På hvilken måte skal det tas hensyn til offeret / ofrene og hva med hensynet til den alminnelige rettsoppfatning?"

Mulighet for frigang fra dag en skaper også et annet dilemma for kriminalomsorgen. Vi er pålagt å gjøre en sikkerhetsmessig vurdering av den innsatte før det iverksettes tiltak. Utfra denne tanken har vi utarbeidet ulike kartleggingsvektøy som skal gjøre oss bedre i stand til å treffe riktige beslutninger. I denne kartleggingen vektlegges det å se på hva den enkelte har behov for av hjelp – både innenfor fysisk og psykisk helse, skole og arbeid, og for vår del også innen bygging / vedlikehold av den domfeltes nettverk. Både slik kartlegging og en god sikkerhetsvurdering tar litt tid. På den måten fungerer dagens regler om mulig "frigang etter 4 mnd." bra. Slik forslaget fra departementet er utformet vil vi fort komme i den situasjonen at den innsattes ønske om å være på frigang til jobb eller skole kommer i konflikt med det behovet for hjelp kartleggingen avdekker. Kriminalomsorgen har brukt mange år på å bygge opp et skole- og programtilbud som er spesielt tilpasset vår organisasjonsform. Alle fengsler har nå skoletilbud og de fleste har internett tilgang (IFI), vi har avpasset varigheten på programtilbud for å møte de med korte dommer og vi har lagt opp til en arbeidsdrift som skal gi adekvat arbeidstrening. På mange måter har kriminalomsorgen et godt tilbud for innsatte som soner fra 6 mnd – 1år."

Ovennevnte er etter vårt syn gode argumenter mot å innføre frigang fra dag en.

På den annen side ser vi at det i mange tilfeller er uheldig å avbryte utdanning eller arbeidsforhold der domfelte er i en rehabiliteringsfase. Domfelte kan for eksempel ha brutt med sitt kriminelle miljø og/eller det vil være uheldig å avbryte skole/arbeidstilbud for å sone straff.

Etter at vi fikk myndighet til å treffe beslutning om soningsutsettelse mottok vi det første året (01.04.10 – 01.04.11) 414 søknader om soningsutsettelse. Søknadsgrunnlag var sammensatte, men hovedgrunnlaget for søknaden var skole for 46 tilfelle og arbeid for 89 av disse. Frigang fra dag en kunne nok løst mye av behovet for soningsutsettelse i disse tilfellene og vi støtter at det åpnes for denne muligheten.

En hovedutfordringen vil ligge i å foreta sikkerhetsmessige vurderinger for domfelte som vi ikke har observert i fengselet, blant annet i forhold til fare for innsmugling av rusmidler i fengselet og fare for at annen kriminalitet begås under frigang. I dagens retningslinjer blir det direkte uttalt at *”det skal legges vekt på innsattes adferd under straffegjennomføringen, herunder hvordan tidligere utganger har forløpt. Vanligvis bør innsatte ha gjennomført flere permisjoner uten anmerkninger før frigang innvilges”*. Denne muligheten mister vi når domfelte begynner på frigang umiddelbart. I noen tilfelle vil en utafra domfeltes kriminelle forhistorie, dom og søknad ha tilstrekkelige grunnlag for å avgjøre søknad om frigang fra dag en er sikkerhetsmessig forsvarlig. I flertallet av tilfellene vil dette ikke være tilstrekkelig og det bør derfor stilles krav om egnethetsvurderinger, intervju eller lignende for å få tilstrekkelig grunnlag for å vurdere om frigang er sikkerhetsmessig forsvarlig.

Dette må forventes å ha administrative og kostnadsmessige konsekvenser.

Dagens erfaring med lite svikt for frigjengere bygger på en innsattgruppe der en har hatt et godt grunnlag for å vurdere sviktfare og fra fengsel som tar imot langtidstrømte på slutten av lengre dommer. De fengslene som vil ta imot flesteparten av den nye målgruppen – de med dommer under ett år – vil være større fengsler med lav bemanningsfaktor som for eksempel Nordre Vestfold fengsel, Hof avdeling. Vi har ikke statistikk på hvor mange som har sysselsetting ved innsettelsen, men dersom det ikke settes andre begrensninger enn domslengde under ett år og sikkerhetsmessige vurderinger må en anta at det vil dreie seg om et betydelig antall som vil ha krav på frigang etter den foreslåtte forskriftsendringen. Hvis vi i disse fengslene får et betydelig antall frigjengere vil det bety store endringer i strukturen ved fengselet. Både manglende kjennskap til domfelte på vedtakstidspunktet, betydelig flere på frigang og mindre mulighet for oppfølging ved disse fengslene øker faren for at det begås kriminalitet under straffegjennomføring.

Bør målgruppen innsnevres?

Et skille mellom de med og uten særskilt behov for slik frigangsordning vil være vanskelig å avgjøre og vil være en meget inngripende avgjørelse. De fleste vil nemlig ha behov for å opprettholde sysselsetting, mens de fullbyrder straff. Dagens ordning med 4 måneders begrensning og den foreslåtte endringen eliminerer behovet for å ta slike avgjørelser.

Problemstillingen er allikevel om de sikkerhetsmessige betenkelighetene og ”formålet med straffen” jf straffegjennomføringsloven § 2 tilsier at målgruppen bør innsnevres, f eks til de som kan godtgjøre et spesielt behov for frigang. Som nevnt over vil frigang i et slikt omfang og med begrensede muligheter for sikkerhetsmessige vurderinger og kontroll innbære at det er betydelig større risiko for at domfelte begår kriminalitet under straffegjennomføringen enn ved dagens ordning. Det at domfelte gjennomfører betydelige deler av straffen i frihet, (ved lang reisevei vil halvparten av straffen fullbyrdes utenfor fengsel), antas det at dette vil vekke oppmerksomhet blant allmennheten jf straffegjennomføringsloven § 2 dersom omfanget blir så stort som i den foreslåtte regelendringen.

Dersom målgruppen skal innsnevres bør den etter vårt syn snevres inn slik at i tillegg til domslengde 1 år også skiller ut de som har et særskilt behov for frigang allerede fra dag en. Departementet peker selv på at unge domfelte er i målgruppen. Vi støtter den vurderingen.

Domfelte der det er gått lang tid siden de straffbare handlinger ble begått, og som er i en sysselsettingssituasjon det vil være særlig uheldig å avbryte samt andre med særlig behov vil også være aktuelle for frigang fra dag en. Vi mener ordningen bør begrenses til disse – ihvertfall i en overgangsfase.

Konklusjon

I likhet med flertallet av våre enheter støtter vi forslaget om frigang fra dag en, men ordningen bør etter vårt syn begrenses til de som har et særlig behov.

Vi mener derfor teksten i forskriften § 3-14 første ledd bør endres til: *”Frigang kan først påbegynnes etter en sammenhengende frihetsberøvelse på minst 4 måneder. Domfelte må i tillegg ha gjennomført minst 1/3 av straffetiden. For unge innsatte og andre med særlig behov kan frigang innvilges fra dag en under forutsetning av at straffen som skal gjennomføres ikke overstiger ett år.”*

Øvrige konsekvenser.

Dersom ordningen blir innført reiser det spørsmål om frigangsordningen medfører endringer i soningsregime for øvrig for eksempel i forhold til permisjonsordninger. Vi antar at permisjonstid ikke endres som følge av at domfelte innvilges frigang.

Imidlertid har Drammen overgangsbolig bedt om et unntak for dette. Overgangsboligen har et regime basert på mange aktiviteter utenfor boligen som også har gitt seg utslag i eget regelverk for overgangsboligene. Hensynet til domfelte og driften for øvrig tilsier at alle på boligen tar del i disse aktivitetene og det bør derfor vurderes om det skal gjøres unntak for permisjonsreglene ved overgangsboligene.

Øvrige endringer

Vi har bedt våre enheter kommentere forbudet om frigang til arbeid på kveldstid spesielt. De vi har fått tilbakemelding fra støtter at dette forbudet fjernes. Vi har erfaring med at forbudet er uheldig for innsatte som ønsker å jobbe med yrker der en må påregne å jobbe kveldstid. Det er særlig turnusarbeid i omsorgsykker og arbeid som kokk der dette er aktuelt. Vi ønsker derfor at denne begrensningen fjernes og slutter oss til følgende uttalelse fra Ringerike fengsel.

Forbud om frigang til arbeid på kveldstid:

- *I henhold til retningslinjene pkt 3.18 er det forbud mot frigang til arbeid på kveldstid, mens frigang til kveldsundervisning tillates. Vi kan i utgangspunktet ikke se at sviktfaren eller risikoen på generelt grunnlag er større ved frigang til arbeid på kveldstid enn frigang til kveldsundervisning. Det må allikevel foretas en konkret og individuell vurdering om type arbeid, sted mv. tilsier at man allikevel ikke bør innvilge frigang. Muligheten for kontrolltiltak må dessuten være en del av sviktfarevurderingen, herunder hvilken mulighet fengselet har til å ta imot den innsatte på kveldstid. Praktiske grunner kan helt klart medføre at frigang på kveldstid bør nektes. Frigang på kveldstid som innebærer tilbakekomst etter at fengselet er ”nattestengt” bør imidlertid kun unntaksvis tillates. Bemanningen på natten er ofte betydelig lavere enn på dagtid enn kveldstid/dagtid, hvilket innebærer at muligheten til å følge opp innsatte ved tilbakekomst er sterkt begrenset.*
- *Frigang til arbeid på kveldstid bør tillates dersom det ikke medfører store tilleggsbelastninger for fengselet. Sysselsetting/aktivitetstilbud er normalt på dagtid. Det må vurderes om det er heldig at innsatte er med frigang på kveldstid, og dermed er innelåst på dagtid.*

Forskriften § 3-14 4.ledd om frigang til egen eller nære pårørendes virksomhet eller til selskaper hvor domfelte har eller har hatt betydelige eierinteresser eller viktige verv

- *Etter vår oppfatning er dette en bestemmelse som bør overveies nærmere om den fortsatt er hensiktsmessig dersom det i det konkrete tilfelle er mulig å etablere tilfredsstillende kontrollsystem om at frigang gjennomføres som forutsatt.*
- *Hensynet til allmennhetens rettsbevissthet tilsier imidlertid at frigang til egen eller nære pårørendes virksomhet ikke tillates dersom den eller de straffbare handling domfelte er dømt er begått i virksomheten eller på annen måte kan knyttes til virksomheten. Tilsvarende gjelder frigang til selskaper hvor domfelte har eller har hatt betydelige eierinteresser eller viktige verv.*

Vi foreslår derfor at 4.ledd gis en tilføyelse for eksempel: "... ..dersom de straffbare handlingene kan knyttes til virksomheten eller til personer knyttet til virksomheten."

For øvrig vises til vedlagte uttalelser fra Ringerike fengsel og Hassel fengsel i sin helhet.

Vennlig hilsen

Erling Fæste

assisterende regiondirektør